

DJEMBE

Ütem, ritmus, tánc

Interjú az Afrobreakz együttesel

Már alkonyodik, mire a Kopaszi gáthoz érünk. Budapest kedvelt szabadidős központjában a 2008-ban alakult Afrobreakz nevű djembe-együttes tagjaival találkozunk. Míg az Afro nemigen szorul magyarázatra, a Breakz szó kettős jelentésű. Olyan egyéni szóló hangzás, amelyet szünetekkel, más hangszerek megszólalásával, vagy elhallgatásával adja meg a zene ritmusát. Az árnyékok erősen elnyúlnak, mire mindenki megérkezik. Ma „csak” hatan tudtak eljönni, a többiek éppen nyaralnak, vagy nem érnek rá. AGA, Sir, Stewe, Balázs és a két lány, Linda és Anikó egyből jó hangulatot varázsolnak, nevetnek, egymással viccelődnek, mennek a szokásos zrikálások. Sir és Balázs már egy padon ülve dobolnak, a többiek a fellépő ruháikat keresik, AGA közben a nemrég megjelent, saját szerkesztésű könyvéről mesél. Átsétálunk a Duna-partra, az Afrobreakz pedig neki kezd. A dobok hangja messzire elhallatszik, így percek alatt lesz közönségünk. A számokat megtapsolják, senki sem neheztel, hogy megzavartuk az esti beszélgetésüket. A srácok dobolnak, Anikó táncra perdül, a nyugat-afrikai hangzásvilág betölti a Lágymányosi öblöt. Közben megjelenik a biztonsági őr és azt várjuk, mikor szólít fel minket a távozásra. De semmi ilyesmi nem történik, ő is megáll és hallgatja a zenét. Fél óra ütem, ritmus és tánc után a csapat azt kérdezi: „játsszunk még?”. Persze, csak még egyet, egy utolsót, aztán beszélgetünk kicsit...

Hányan zenéltek az Afrobreakz együttesben?

Stewe: Tizenegyen.

Melinda: Nem tízen vagyunk?

Anikó: Megvan, kilencen vagyunk!

Sir: Plusz-mínusz néhányan. Mindig van, aki éppen van, és olyan is, aki éppen eltűnik egy időre. A fellépéseken azért előfordul, hogy mindenki ott van, az szinte kötelező.

Stewe: Igazából mindenki mással foglalkozik, másból él, ez egy hobbi, így érthető, hogy vannak hiányzások.

Hogyan kerültetek kapcsolatba a hangszerrel, miért kezdtetek dobolni?

Balázs: Számomra az egész egy olaszországi nyaraláson kezdődött. Afrikaiak árultak a tenger partján napszemüvegeket, törülközőket és más kacatokat, biztosan sokan tapasztaltak már ilyesmit. Volt náluk bongó is, mint dísz tárgy. Ütöttem, megtetszett, majd arra gondoltam „miért ne?”. Édesapám alkudott és megvette nekem. Rá néhány évre költöztem Budapestre és a társaságomban pár embernek ekkor már komolyabb dobja volt. Kiderült, hogy az a djembe. Vettem egy olyat is, és így indult be az egész. Először a Corvin mozi mögötti régi West Balkán pincéjébe vettem részt közös doboláson, aztán kijártam a Margitszigetre (néha a Tabánba), vettem órákat Abdul Aziztól, Mbaye is tanított egyet s mást, és részt vettem pár djembe-workshopon is. Háromnégy éve járok ki a szigetre, a csapat pedig úgy tudom 2007-ben alakult meg.

Stewe: Én az egyik barátom születésnapjára vettem egy dobot, nem is tudtam igazán, mi ez a hangszer. Ő kezdett lejárogatni a Kuplungba, ahol nagy közös dobolások voltak, ott láttam, mire való ez pontosan. A többiekkel a Margitszigeten ismerkedtünk meg, illetve Abdul Aziznál, aki egy francia férfi és közös dobolásokat szervez. Én is nála tanultam dobolni egy ideig, és van köztünk, akit ott ismertem meg.

AGA: Nem is tudom pontosan, mivel kezdődött, talán azzal, hogy egyetemi hallgatóim egyszer elcsábítottak egy fellépésükre, hogy nézzem meg őket. Ez a buli történetesen egy szép felhős napon, a Gödörben zajlott. Hallgatva őket arra jöttem rá, hogy amit csinálnak, az „meseszerűen jó”! Baromi szépen táncoltak, annyi energiát, jelképes erőt tudtak átadni, hogy irigyeltem azokat a dobosokat, akik a környezetükben lehetnek. Elmentem más fellépéseikre is, és egyszer otthagyták a dobosok a holmit a pódiumon, amíg kimentek a kertbe. Kicsit odaültem a hangszerekhez „pötyögni”, mire az egyik visszatérő dobos biztatni kezdett: „nyomjad, nyomjad!”. Nem sokkal később jött egy ghánai tánc- és dobcsapat (az African Footprint International), akik tartottak egy hathetes workshopot Budapesten. A foglalkozásaikra először csak úgy mentem oda, hogy „majd meglátom mi lesz”. Egy táncoslánytól kaptam egy turisdobot, egy nem szabványos djembét, aztán a második-harmadik alkalommal már felültem a színpadra egy sarokba, és lopva megpróbáltam azt játszani, amit ők. Ez hosszan tartott, és amikor a ghániak búcsúbulit tartottak a Gödörben, elhatároztam, hogy erre szükségem van: megvettem tőlük a szólistájuk eladó djembéjét. Mivel ők azt vallják, hogy a fa szelleme, a bőr szelleme és az előadó szelleme együtt van jelen a hangszerben, ezzel mind a hármat megkaptam egyszerre.

Sír: Én a másik oldalról kezdtem. Nagyon korán megismerkedtem az afrikai zenével, és egy afrikai férfihez feleségül ment osztálytársam révén már középiskolában találkoztam egy társulattal, amelyben hazánkban harminc éve „ideiglenesen itt tanuló” fiatalok játszottak. Ők hihetetlenül jó bulikat csináltak. Zenekedvelőként már korábban megismerem azokat a neveket, amelyek nálunk „egyszer csak” feltűntek a 80-as évek közepén. Nem volt „beat-mániám”, nem akartam zenekart alapítani, főleg mert gyerekkoromban a hegedűtanítás árnyoldalai az egész zenei pályától eltérítettek. De dobbal akartam foglalkozni, és végül AGA volt az, aki beugrasztott ebbe.

Anikó: Tizenhét-tizennyolc éves koromban úgy éreztem, hogy valamit mozogni szeretnék, és amikor a Pesti Estben láttam, hogy indul afro-tánc-oktatás, úgy gondoltam, ezzel megpróbálkozom. Így is lett, benneragadtam, érdeklődni kezdtem Fekete-Afrika kultúrája iránt, aztán elvégeztem az ELTE-n az Afrikanisztika Programot. A dobosokat és ezt a csapatot a Margitszigeten ismertem meg, ahol rendszeresen tartottak olyan „örömdobolást”, amihez hamarosan „örömtáncolás” is kerekedett. Kezdett komollyá válni a dolog, egyre többször hívtak minket fellépni, sokan érdeklődtek, egyre többen jöttek oda...

Sír: Főként a rendőrök! (nevetnek)

Anikó: Amikor kialakult a csapat, eldöntöttük, hogy rendszeresen próbálunk, szervezeten kezdünk működni. Nagy álmom volt, hogy kijussak Fekete-Afrika-ba, mert itthon nem nagyon tudtunk tanulni. Egy Szenegálban tanult magyar nő tanított minket, de ő is elutazott és nem tudtunk tovább fejlődni. Persze néztünk Youtube videókat, próbáltunk kreatívak lenni, de az autentikus tánc hiányzott. Végül sikerült kijutnom Ghánába, ahol táncot tanultam és kutattam ezzel kapcsolatban. Ez nagyon sokat jelentett számomra.

Linda: Mivel AGA mindig dobol, antropológus-hallgatóként azt hiszem elkerülhetetlen volt, hogy ebbe belesöpöngjek. Ráadásul Anikó régóta barátanom és Afrika iránt is érdeklődtem már egy ideje. Viszont borzasztó botfűlű vagyok, így a próbákon hiába kérleltek, hogy „csörgözzek, doboljak”, amíg nem állt össze a fejemben, nem játszottam semmin. Sokat hallgattam, figyeltem, és most már kicsit érzem, miről is szól ez a zene.

Sír: A ghánai African Footprint International szinte mindegyikünkre hatást gyakorolt, ahogy az hallható is. Őket azért fontos megemlíteni, mert a világ több nagyvárosában (pl. Londonban, Koppenhágában és sok más helyen is) fellépnek és tanítanak, mégpedig úgy, hogy van köztük néhány halláskárosult, akik ugyanúgy táncolnak és dobolnak, nem lehet tudni melyikük az. Mindenki egyformán zseniális a csapatban.

Kell egy ilyen csapatnak vezető? Van például egy vezető ütem, ami a többieket adott esetben figyelmezteti?

Stewe: Általában szokott ilyen lenni, de nekünk nincs.

Sir: Ami ennek az előnye, az a hátránya is. Ha egy vezető egyéniség nagyon előre „kúszna”, lehet, hogy szétverné a társaságot. Lehetne ezt úgy csinálni, hogy valaki viszi előre, összetartja, szervezi a csapatot. De akkor ebből is kellene megélnie, ami ebben az országban (is) csak illúzió.

Anikó: Van egy meghatározott repertoárunk, mondjuk nyolc szám, amit nagyon jól begyakorolt a csapat. Ezekben meg van határozva – tudja mindenki – milyen ritmus, milyen tempó következik, az improvizálás ettől teljesen külön műfaj.

Linda: Arra is van példa, hogy egy-egy számot vezet valaki, de ez nem egyetlen ember, hanem lehet számonként mindig más. Van olyan szám is, ahol egymás után mindenki szólózik, tulajdonképpen „átadva” egymásnak a stafétát.

AGA: Javarészt Afrikában, de jórészt nálunk is jellemző, hogy ez az egész csak a táncsal együtt működik igazán jól. Valójában úgy kéne dobolnunk, hogy a táncosokat mozgatva, az ő fáradtságukat vagy jókedvüket szolgálva határozzuk meg egy szám hosszát. A profi zenekaroknál nem jelent problémát, hogy egy programzene, egy „nóta” CD-felvételen pont 3 és fél percig tartson. Náluk, Afrikában ha buli van, akkor egy szám eltarthat 133 percig is, ebben az értelemben egy megkomponált rítus az egész, amelyben különböző szerepek és tónusok is érzékeltehetőek. Én is emlékszem olyan margitszigeti jemmelésre, ahol hét és fél óra dobolás után álltam csak fel, akkor is csak azért, hogy a lábamat kicsit kinyújtsam.

Stewe: De Dévaványán volt egy 14,5 órás rögtönzésünk is.

Hány fellépés van egy évben?

AGA: Attól függ, mit tekintünk fellépésnek, nagyon sokféle van. Ez sokszor attól függ, hogy más, Afrikával foglalkozó civil szervezetek, aktivisták milyen programokra, eseményekre tudnak meghívni minket. Azt tudomásul kell venni, hogy nálunk sokkal nagyobb profik sem tudnak pusztán a fellépésekből megélni – ahogy Sir utalt rá – még úgy sem, hogy dobiskolát működtetnek, vagy más, kapcsolódó tevékenységet végeznek.

Balázs: Ha pontos számot kell mondani, akkor évente 10-15 fellépésünk biztosan van. Felkérés mindenestre több van, mint fellépés.

AGA: Persze, azért mondtam bizonytalanra, mert nagy kérdés, fellépés-e az, ha egy civil szervezet megkér minket, hogy a bemutatkozó eseményén doboljunk. Ezek nem feltétlenül „színpadi”, sőt nem is mindig plakátra nyomtatott fellépések, de jelenlétek, mutatkozások. Utcazenélés aluljárókban, afrikai ismeretterjesztési alkalmak iskolákban, Antiglobalizációs Nap vagy Hajléktalanok Éjszakája, a Föld Órája a budai várban vagy a Békejel a Hősök terén, a Tánc Világnapja vagy a Zene Körútja rendezvények nem mind „címlapos” fellépések, de bemutatkozások, s ez bennük a fő esemény. Előfordult az is, hogy a Múzeumok Éjszakáján véletlenül mi voltunk a Néprajzi Múzeumban a fő attrak-

ció, mert a meghívott fellépő végül nem jött el. A múzeumból jöttek ki megkérni minket, hogy az épület előtt jöjünk be inkább a színpadra, és ott játszunk a látogatóknak, s ne az utcán a „Parlamentnek”.
Sír: Nagyon jó fellépés volt ez, bár a mi szempontunkból a múzeum akusztikája rettenetes. Egy reneszánsz kórusnak nagyon jó, a dobok viszont többszörösen visszhangzanak. Éppen Kapolcsról jöttünk vissza akkor, az Afrika-faluból, véletlenül vetődtünk arra, mégis az egyik legsikeresebb fellépésünk volt, éjjel 2-ig doboltunk.

Anikó: Az külön kiemelendő, amikor kisgyerekek gyűlnek körénk a dobolást hallgatva és táncolni, tapsolni kezdenek. Nekem ez hihetetlen élmény! Engem a kicsik nyugöznek le. Alig totyognak és a zenétől hihetetlen módon beindulnak mégis.

Balázs: Így van, számomra nagyon fontos, hogy az a boldogság, amit zenélés közben érzek, ilyenkor „átadódik” a többieknek.

Azt érezni a szavaikból, hogy talán több is ez, mint „pusztán” zenélés...

Balázs: Számomra például remek eszköz arra, hogy a mindennapok fáradalmait levezessem. De szeretem a zenélést, elsősorban a zenei része miatt csinálom. Közben jönnek elő olyan mélyebb rétegek, amiket korábban fel sem fedeztem.

Linda: Nekem talán azért van nehéz szerepem, mert én kerültem ide a legkésőbb, a legképzetlenebbül, úgy, hogy korábban nem zenéltem semmit. Erre kaptam három dobot, amin teljesen mást kell játszanom, mint a többieknek. Sokáig nehezen szoktam meg, hogy ez egyfajta felelősség, amit akkor is vállalnom kell, ha még nem érzem elég ügyesnek, felkészültnek magam. Nagyon kell, hogy figyeljek, és igyekezzek kapaszkodót találni, ha éppen elveszek a zenében valahol.

Anikó: A dobolás és a tánc pozitív energiát közvetít, én mindig úgy érzem, hogy magunkat és egymást is feltöltjük ilyenkor energiával. Én nagyon sokáig csak táncoltam, nem nyúltam egyik hangszerhez sem. Egyszer, óvatosan elkezdtem kolompozni, csörgözni. Nagy élmény volt ráérezni arra, hogy figyelünk egymásra, a zenében alkalmazkodunk egymáshoz, ami óriási közösségteremtő erővel bír.

Stewe: Nekem azért lenyűgöző ez az egész történet, mert egyikünk sem zenész. Tulajdonképpen autodidakta módon tanultunk meg dobolni mindannyian.

AGA: A Sirályban volt egy könyvbemutató, amelyen egy vallás és antropológia tematikájú könyvet mutattunk be, amelynek én voltam az egyik szerkesztője. Így kézenfekvő volt, hogy a műsort egy kis dobolással dobjuk fel. A szervezők elkaptak minket, hogy jönnek vendégzenészek, akikkel maradhatnánk egy kis közös rögtönzős műsorra. A Hagesher tagjai jó tizenöt éve kortárs klezmer zenét játszanak, közben betoppant egy lengyel klarinétos, egy másik trombitás Boban Markovic zenekarából, valamint két New York-i zsidó zenész is. Ezt az afro-gipsy-klezmer kutyulékot lehetett volna hihetetlenül ócskán csinálni, mégis annyira jó volt, hogy a profi zenészekhez éppúgy lehetett alkalmazkodni, ahogyan ők is harmóniába kerültek velünk. Sok fellépésünk után van az, hogy feltesznek egy lemezt a dj-k és kéri, hogy azzal próbáljunk együtt játszani. Volt, hogy tibeti szakrális attrakcióban vettünk úgy részt, hogy volt kórus, orgonista, sámándobos, és nem is értettük, miért kellünk még mi is ide. Mégis remekül sikerült, mert a ritmika, a tónusok pontos érzékelésével összehozhatóak úgy ezek a különböző „zenei nyelvek”, hogy harmonikus legyen a végeredmény. Amit csinálunk, e tekintetben több mint zene: kiteljesedés vagy beteljesülés, amit nemcsak mi, hanem a körülöttünk lévő hallgatók-nézők is átélnek.

Sir: Sokszor hajlamosak vagyunk az afrikai profik miatt – akik 36 éve dobolnak és a hangszerrel a kezükben születtek – úgy érezni, hogy „kevesek” vagyunk, hiszen nem tudunk elég időt fordítani a dobolásra és van még mit tanulunk. Vannak olyan zenei ágak, amelyekben iszonyatos túlkínálat és hatalmas bulik vannak, és vannak, amelyekben alig tevékenykedik valaki. Ha nem kell érte fizetni, nem kell külön szervezni, csak azt tekintjük, hányan „hallgatnak minket szívesen”, akkor az derül ki: rengetegen. Amikor a Margitszigeten próbálunk, sokszor az arra sétálók megállnak és néznek minket, vannak tovább sétálók akik visszafordulnak, közelebb jönnek, átveszik a ritmust. Ez óriási dolog, ha belegondolunk!

Stewe: Igen, szerintem óriási plusz jelent mindnyájunknak az, hogy látjuk, ez a zene mennyire sokakat megmozgat. Mivel nem vagyunk rutinos színpadi emberek, ez minden alkalommal meglep minket és hihetetlen számunkra.

Elérhetőség: www.afrobreakz.com

